



Högsta domstolen  
Box 2066  
103 12 Stockholm

## Överklagande av en hovrättsdom – synnerligen grov misshandel

### Klagande

Riksåklagaren  
Box 5553  
114 85 Stockholm

### Motpart

JJ  
Frihetsberövande: Intagen i kriminalvårdsanstalt

Offentlig försvarare: Advokaten TB

### Överklagade avgörandet

Göta hovrätts dom den 11 september 2019 i mål B 2445-19

### Yrkanden

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, dömer JJ för synnerligen grov misshandel (tingsrättens domsbilaga 2 åtalpunkten 3) och till följd därav bestämmer påföljden till fängelse i sex år.

### Frågan i målet

Den fråga som enligt min uppfattning är av intresse ur prejudikatsynpunkt är under vilka omständigheter en misshandel ska bedömas som synnerligen grov.

### Förtydligande av åtalet

Brottstiden är den 20 februari 2019 – den 28 februari 2019. JJ har visat synnerlig hänsynslöshet (andra stycket i gärningsbeskrivningen).

### Bakgrund

JJ har genom den nu överklagade domen dömts för misshandel i tre fall, grov misshandel, skadegörelse och ringa narkotikabrott.

Påföljden har, med beaktande av att JJ återfallit i brott, bestämts till fängelse i fyra år och sex månader.

### **Åtalet och tingsrättens dom**

JJ åtalades, såvitt nu är ifråga, för synnerligen grov misshandel enligt följande gärningsbeskrivning (tingsrättens domsbilaga 2, åtalspunkten 3).

JJ har misshandlat FM, i ett utdraget händelseförlopp, genom att trycka in en bukett torkade rosor i hennes ansikte, i omgångar slå henne i ansiktet med både öppen och knuten hand, ta stryppgrepp två gånger, i omgångar slå henne med olika tillhyggen över stora delar av kroppen och på huvudet, hälla kokande vatten på och runt underlivet, rycka loss hennes ögonfransförlängningar samt trycka ned henne på golvet och slå henne med ett hyllplan på smalbenet. Det hände mellan den 20 februari 2019 och den 21 februari 2019 i hennes bostad på (...) (...) kommun. FM orsakades dödsångest, stark smärta under lång tid, benbrott på det högra skenbenet med blödande sårskada som blivit infekterad, blödande sårskada i huvudet, blånader, svullnad och sårskada i ansiktet, blödning i ögat, blånader på käken/halsen, blånader och hudavskrapningar på båda armarna, händerna och benen samt brännskador på bål, ljumskar och yttre könsorgan.

Brottet bör bedömas som synnerligen grovt eftersom skadan på skenbenet med efterföljande infektion var livshotande och risk föreligger för bestående skada samt att JJ har orsakat målsäganden synnerligt lidande och visat särskild hänsynslöshet genom att orsaka de nämnda skadorna och därefter låta henne ligga med skadorna och smärtorna under ca en vecka utan sjukvård och annan omvårdnad.

JJ begick gärningen med uppsåt.

Lagrum: 3 kap 6 § 2 st brottsbalken

Enligt tingsrätten var det FMs berättelse som skulle ligga till grund för bedömningen, varför åtalet bl.a. därigenom var styrkt. Enligt tingsrätten var det dock inte visat att JJ haft uppsåt att orsaka FM livshotande skador eller bestående men av fysisk art.

Tingsrätten, som fann att gärningen skulle bedömas som grov misshandel, uttalar i sina domskäl bl.a. följande i fråga om brottets rubricering.

FM har berättat om skadorna hon erhållit och om hur dessa gjort att hon legat avsvimmad under lång tid. Hon har inte kunnat gå på toaletten och har därför fått uträtta sina behov liggande i sängen, en säng som hon därefter inte kunnat lämna på grund av sina skador. Hon har fått sitt underliv skållat av kokande vatten som JJ hållt på henne. Av FMs egna uppgifter framgår att detta var det mest smärtsamma som hon utsattes för under misshandeln. FM är vidare säker på att detta inte var en följd av en olycka utan att JJ uppsåtligen hällde det kokande vattnet på henne. När hon skrek ut sin smärta fick hon stryk av JJ för att skriken kunde leda till att polis larmades till lägenheten. FM har berättat om hur JJ dragit loss hennes lösögonfransar vilket måste medfört att hennes naturliga ögonfransar följde med. Härutöver har FM fått utstå stryppgrepp, slag, knytnävsslag och slag med tillhyggen. Misshandeln har varit utdragen och pågått under lång tid och har i delar innefattat

tortyrliknande inslag. Inslag som för FM har medfört dödsångest och till slut en resignation och en önskan om att allt ska ta slut eftersom hon inte orkade ta emot mer våld. JJ har vidare slagit av hennes skenben med ett hyllplan till en garderobshylla samtidigt som han frågade henne varför hon inte dör. Frågan tyder mer på en vilja att skapa rädsla och fruktan hos FM än en önskan om att hon faktiskt skulle dö. I den situation FM befann sig i när hotet uttalades, hade det varit enkelt för JJ att bringa henne om livet.

Vid bedömningen om en misshandel ska anses som synnerligen grov ska särskilt beaktas om en förorsakad kroppsskada är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. En gärning ska betraktas som synnerligen grov om den innehåller kvalificerade moment, i förhållande till de omständigheter som gör att en misshandel ska bedömas som grov. I motiven till lagstiftningen exemplifieras också tillämpningen, med olika former av förstärkningsord, genomgående med omständigheter av det slag som också är av betydelse för bedömningen av om ett brott är att anse som grovt. Mot den angivna bakgrunden är det naturligt att omfattningen av den skada som är täckt av uppsåt i allmänhet kommer att vara det avgörande för om en misshandel är att bedöma som synnerligen grov.

Av NJA 2011 s.89 framgår att misshandelsvåld som konstituerar synnerligen grovt brott kan vara livshotande våld, våld som orsakat bestående allvarliga men och våld som tillgrips som medel för ett visst ändamål s.k. instrumentellt våld, som i allmänhet får anses vara allvarligare än impulsstyrt våld. Därjämte beaktas om våldet utan att vara instrumentellt, kan anses som uttryck för särskild hänsynslöshet eller råhet. Så kan exempelvis vara fallet om våldet utförts i särskilt integritetskränkande former eller riktat sig mot skyddslösa personer.

Åklagaren har gjort gällande att skadan på skenbenet med efterföljande infektion varit livshotande och medfört risk för bestående skada samt att JJ orsakat FM synnerligt lidande och visat särskild hänsynslöshet genom att orsaka målsäganden aktuella skador. Av det åberopade rättsintyget framgår att benbrottet och den efterföljande infektionen varit livshotande och medfört risk för bestående men. Tingsrättens bedömning är dock att det varit infektionen som varit livshotande och inte benbrottet i sig. Infektionen har eventuellt uppkommit genom att benbrottet lämnats obehandlat under en veckas tid. Att benet inte behandlats av läkare synes inte ingått som ett led i att orsaka FM smärta och skada, utan mer som ett led i JJs försök att dölja sitt agerande för polisen. FM har uppgivit att hon själv varit tveksam att låta läkare undersöka benet då JJ fört detta på tal. Tingsrätten finner dock att denna tvekan hos FM snarare har berott på JJ förmåga att dupera henne än ett utslag av FMs egen fria vilja. JJ har lyckats få FM att avstå från läkarbesök när FM fört läkarbesök på tal. Att JJ besitter en stor förmåga att dupera FM torde vara klarlagt då han fått FM att avstå från läkarbehandling och polisanmälan eftersom hon inte ville att han skulle "åka dit" samt att hon har förståelse för hans motvilja mot att hon har ens någon form av kontakt med f.d. pojkvänner. Det har dock inte visats att infektionen i benet omfattats av JJs uppsåt att misshandla FM. Tingsrätten konstaterar mot denna bakgrund att de allvarliga skador och följdverkningar som uppkommit till följd av den obehandlade infektionen i FMs ben inte är sådana som i sig konstituerar ansvar för synnerligen grov misshandel.

Tingsrätten finner dock att JJs agerande i övrigt har präglats av hans vilja att orsaka FM smärta och fysisk och psykisk skada och att han visat en hänsynslöshet och råhet för att uppnå detta mål. Hans agerande har medfört risk för att FM skulle åsamkats mycket allvarliga skador. Gärningarna synes ha haft ett syfte att skaffa sig kontroll över FM, såväl psykiskt som fysiskt. Gärningen har föregåtts av JJs försök att avskärma FM från kontakterna med vänner och släkt. En i sammanhanget mindre allvarlig misshandel har följts av eskalerande våld. FM har i detta åsamkats dödsångest som följts av resignation över sitt öde. De avslutande våldshandlingarna har varit målinriktade och utstuderade, även om vissa enskilda delar i detta våld säkerligen har improviserats i stunden.

Misshandelsbrotten har skett i FMs hem och i en miljö där hon borde kunna känna sig säker och trygg och har utförts av en person som stod henne nära. Misshandeln har lett till att FM inte kan bo kvar i sitt hem på grund av de traumatiska minnena hon har till följd av misshandeln. JJ har varit FM fysiskt överlägsen och hon har inte haft förmåga att freda sig mot hans angrepp. Skadegörelsen av inventarierna i FMs lägenhet får även denna ses som ett led i processen att passivisera FMs förmåga till motstånd; genom att förstöra FMs pedantskötta lägenhet har JJ rubbat hennes trygghet och byggt upp bilden av ett hotande våldskapital som kan släppas lös om hon inte underkastade sig hans vilja.

Vid bedömningen om den aktuella misshandeln är synnerligen grov konstaterar tingsrätten att FM orsakats medvetslöshet och många och svåra kroppskador som krävt långvarig läkarbehandling. Tingsrätten har ovan konstaterat att det inte är visat att JJ haft uppsåt att orsaka FM livshotande skador eller bestående men av fysisk art. Misshandeln synes ha upphört när FM blev medvetlös och helt utan förmåga att skydda sig.

Det finns inslag i misshandeln som verkar ha haft ett instrumentellt syfte. Främst mot bakgrund av att misshandeln framstår som ett försök att bringa FM till underkastelse av den kontroll som JJ eftersträvat. Hans agerande präglas av en hänsynslöshet och råhet som går utöver den som ligger redan i att tillfoga någon skada av den art och omfattning som är aktuella i målet. Denna hänsynslöshet är dock inte så kvalificerad att den, tillsammans med FMs skadebild, kan anses tillräcklig för att bedöma misshandeln som synnerligen grov. JJ ska därför dömas för grov misshandel enligt 3 kap. 6 § första stycket BrB. En grov misshandel som har ett högt straffvärde.

Åklagaren yrkade i hovrätten att misshandeln skulle bedömas som synnerligen grov och att påföljden skulle bestämmas till fängelse i sex år.

Hovrätten, som fastställde tingsrättens dom, uttalar i sina domskäl bl.a. följande.

En gärning som ska bedömas som synnerligen grov misshandel ska i förhållande till grov misshandel innehålla mer kvalificerande omständigheter som skiljer sig från den grova misshandeln. Det gäller omständigheter som att gärningen varit livsfarlig, att gärningsmannen tillfogat svår kroppskada eller sjukdom eller visat betydande råhet.

I förarbetena anges t.ex. att sådana omständigheter som kan föranleda att gärningen bör rubriceras som synnerligen grov är att den svåra kroppsskadan blir bestående eller att misshandeln har inneburit en kraftig och långvarig smärta eller stark dödsångest. Detsamma gäller om misshandeln har bestått av grovt våld som riktats mot en person som av någon anledning saknar förmåga att försvara sig (jfr prop. 2009/10:147 s. 18 f.).

I ett fall där den tilltalade hade utdelat upprepat livsfarligt våld med ett svärdsliknande föremål mot en i det närmaste försvarslös person, vilket orsakat personen dödsångest och synnerligen svåra plågor samt bestående men i form av ärrbildningar och värk, bedömde Högsta domstolen att omständigheterna var så kvalificerade att gärningen skulle rubriceras som synnerligen grov misshandel (se rättsfallet NJA 2012 s. 45).

Andra beaktansvärda omständigheter i sammanhanget som Högsta domstolen resonerat kring när det gäller särskild hänsynslöshet eller råhet av kvalificerad beskaffenhet är när hänsynslösheten går utöver att tillfoga den aktuella skadan. Det kan då vara fråga om instrumentellt våld i syfte att uppnå ett särskilt ändamål eller ett mer tortyrliknande våld med direkt syfte att skada eller plåga. Situationer som lyfts fram i dessa delar är våld som utövas i särskilt integritetskränkande former mot barn, handikappade eller andra skyddslösa personer eller om våldet fortsatt efter att offret blivit försvarslös (jfr rättsfallet NJA 2011 s. 89).

När det gäller detta fall konstaterar hovrätten liksom tingsrätten att JJs misshandel av FM har innefattat flera försvårande omständigheter som har medfört att misshandelsgärningen är att bedöma som en allvarlig grov misshandel men att gärningen sammantaget inte ska rubriceras som en synnerligen grov misshandel.

### **Grunderna för min inställning**

Enligt 3 kap. 5 § brottsbalken döms den för misshandel som tillfogar en annan person kroppsskada eller smärta till fängelse i högst två år.

Om brott som avses i 5 § är att anse som grovt, döms enligt 3 kap. 6 § första stycket för grov misshandel till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Av paragrafens andra stycke följer att om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grov misshandel till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet.

Den särskilda straffskalan för synnerligen grov misshandel infördes genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2010. Lagändringen innebar att straffskalan för grov misshandel, som då var fängelse i lägst ett och högst tio år, delades upp. Det synnerligen grova misshandelsbrottet fick en straffskala

som innefattade fängelse i lägst fyra och högst tio år. För annan grov misshandel dömdes till fängelse i lägst ett och högst sex år. I propositionen till lagändringen uttalades följande (se prop. 2009/10:147, s. 17 f.).

När det gäller de allvarligaste fallen av grov misshandel, t.ex. de där våldet medfört en bestående svår kroppsskada eller varit av närmast tortyrliknande slag, framgår av rättspraxis att straffvärdet inte annat än undantagsvis överstiger tre-fyra års fängelse. För strängare straff än så synes normalt krävas att misshandeln samtidigt lett till döden eller att gärningen ingått som ett led i ett annat allvarligt brott. Inte ens i de fallen används normalt den översta delen av straffskalan. De allvarligaste misshandelsbrotten måste dock anses vara så klandervärda att straffen bör ligga högre och närmare eller över straffen för dråp, som har ett straffminimum på sex år. Som jämförelse ska också nämnas att minimistraffet för grov våldtäkt och grovt rån är fyra år. Den nuvarande straffnivån för dessa fall av misshandelsbrott står alltså inte i proportion till brottens allvar och ligger inte heller på en rimlig nivå jämfört med andra brottstyper. Det finns därför behov av att höja straffnivån för dessa fall utöver vad som följer av regeringens övriga förslag. Detta kan ske genom en ändrad straffskala.

Regeringen uttalade att straffskalan för misshandel som är synnerligen grov borde sträcka sig från fyra till tio år. Ett minimistraff på fyra år ansågs återspegla väl på en lägsta nivå hur allvarligt detta brott är och motsvarade vad som är föreskrivet för grov våldtäkt och grovt rån (se a. prop., s. 19).

År 2017 höjdes minimistraffet för grov misshandel till fängelse i ett år och sex månader. För synnerligen grov misshandel höjdes minimistraffet till fängelse i fem år. Samtidigt gavs synnerligen grov misshandel en egen, formell, brottsbeteckning. I propositionen uttalades att uppsåtlig allvarligare våldsanvändning skulle mötas av en kraftigare reaktion än vad som var fallet före 2010 års lagändringar. Ett säkert och varaktigt förverkligande av den tidigare reformens syfte förutsatte vissa ytterligare lagändringar. För dessa ändringar borde en annan lagstiftningsmetod användas, som innebar att straffskalorna skärptes för flera allvarliga våldsbrott. Vidare konstaterades att med grov misshandel och synnerligen grov misshandel avses gärningar som riktar sig direkt mot offrets liv, hälsa och trygghet som givetvis också utgör en mycket allvarlig integritetskränkning. Brottstyperna hörde redan av dessa skäl till kärnområdet för de allvarliga våldsbrotten, varför de skulle omfattas av insatserna för att förstärka effekten av 2010 års straffmättningsreform (se prop. 2016/17:108, s. 25 och 34 f.).

Högsta domstolen har nyligen uttalat sig generellt om straffvärdebedömning och gradindelning, se t. ex. ”Människorovet” (Högsta domstolens dom den 19 juni 2019 i mål nr B 549-19), vari uttalats bl.a. följande.

9. Vid gradindelade brott är varje grad att se som en egen brottstyp med egen straffskala. Straffskalan ger uttryck för hur allvarligt lagstiftaren ser på brottet. Av hänvisningen i 29 kap. 1 § brottsbalken till den för brottet tillämpliga straffskalan följer att gradindelningen i princip måste ske före straffvärdebedömningen. (Se ”Brevinkastet” NJA 2018 s. 574 p. 19.)

10. Gradindelningen ska göras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. De omständigheter som anknyter till rekvisiten i straffbestämmelsen bildar här utgångspunkten. (Se t.ex. ”De upprepade förfalskningarna” NJA 2018 s. 378 p. 15.)

11. Frågan om gradindelningen hänger nära samman med straffvärdebedömningen. Detta gäller särskilt när det i lagtexten inte anges några särskilda kvalifikationsgrunder till ledning för bedömningen av till vilken svårhetsgrad ett brott är att hänföra. Det är därför inte uteslutet att redan vid gradindelningen väga in faktorer som annars främst påverkar straffvärdet och som saknar direkt anknytning till de grundläggande rekvisiten för brottet (se t.ex. ”Skärpet” NJA 2017 s. 1129 p. 8 med där gjorda hänvisningar). Det innebär att vissa av de försvårande och förmildrande omständigheter som anges i 29 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken kan få betydelse vid gradindelningen.

### **Min bedömning**

Inledningsvis ska antecknas att jag godtar domstolarnas bevisvärdering, dvs. att det inte är visat att JJ haft uppsåt att orsaka FM livshotande skador eller bestående men av fysisk art (se tingsrättens dom s. 26-27).

Domstolarna har med hänvisning till uttalanden i prop. 2009/10:147 s. 18 f., NJA 2011 s. 89 och NJA 2012 s. 45 funnit att JJs misshandel av FM har innefattat flera försvårande omständigheter som medför att misshandelsgärningen är att bedöma som grov misshandel med ett högt straffvärde, men att gärningen sammantaget inte ska rubriceras som en synnerligen grov misshandel.

I NJA 2012 s. 45 var det fråga om bedömningen av uppsåt när en gärning som innefattat allvarligt våld begåtts under självförvållat rus och under påverkan av en psykisk störning. Det var även fråga om inbillat nödvärn och nödvärnsexcess. I det fallet hade en man åtalats för försök till mord då han angripit sin sambo med upprepade hugg över huvud och kropp med ett samurajsvärd, dvs. med livsfarligt våld, och därvid orsakat henne dödsångest, synnerligen svåra plågor samt bestående men i form av ärrbildning och värk. Högsta domstolen, som fann att mannen inte haft uppsåt att döda, uttalade bl.a. att det inte kunde råda någon tvekan om att misshandeln i det fallet skulle bedömas som synnerligen grov (p. 48). Rättsfallet kan enligt min uppfattning knappast anses som vägledande i fråga om gränsdragningen mellan grov eller synnerligen grov misshandel.

I NJA 2011 s. 89 uttalade Högsta domstolen bl.a. följande när det gäller synnerligen grov misshandel.

16. Genom införandet av en särskild straffskala för misshandel som är att anse som synnerligen grov har en ny brottstyp införts. Det är, som framhålls i motiven (a. prop. s. 18), naturligt att kriterierna för om en gärning ska hänföras till denna grad av misshandelsbrottet är av samma slag, men kvalificerade, i förhållande till de omständigheter som kan göra att en misshandel är att bedöma som grov. I lagtexten

har detta uttryckts så att det särskilt ska beaktas om (den svåra) kroppsskadan är bestående eller om gärningen orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen visat synnerlig hänsynslöshet. I motiven (a. prop. s. 18 f. och 38) exemplifieras också tillämpningen, med olika former av förstärkningsord, genomgående med omständigheter av det slag som också är av betydelse för bedömningen av om ett brott är att anse som grovt. Mot den angivna bakgrunden är det naturligt att omfattningen av den skada som är täckt av uppsåt i allmänhet kommer att vara det avgörande för om en misshandel är att bedöma som synnerligen grov.

Även om det enligt Högsta domstolen är naturligt att omfattningen av den skada som är täckt av uppsåt *i allmänhet* kommer att vara avgörande, måste det finnas fall där, utöver skadan, omständigheterna kring gärningen är så allvarliga att en misshandel ska bedömas som synnerligen grov. De övriga kvalificerande omständigheter som ska beaktas (synnerligt lidande, synnerlig hänsynslöshet) skulle ju annars sakna självständig betydelse vid gradindelningen, vilket knappast kan ha varit lagstiftarens avsikt.

Ett med synnerligen grov misshandel jämförbart brott är grovt rån, vilket har samma straffskala och därtill likartade kvalificerande omständigheter som ska beaktas vid gradindelningen (se 8 kap. 6 § brottsbalken). Högsta domstolen har i NJA 2011 s. 466 prövat om ett rån skulle bedömas som grovt. I det fallet överfölls en person på gatan av tre personer och tvingades, sedan hans fickor genomsökts, under hot uppge sin adress varefter han fördes till sin bostad där han hölls frihetsberövad under hotfulla och skrämmande former medan bostadens genomsöktes. Högsta domstolen, som bedömde rånet som grovt, uttalade bl.a. följande.

2. Tingsrätten dömde samtliga tre tilltalade för grovt rån medan hovrätten har bedömt att brottet utgör rån av normalgraden. Riksåklagaren har gjort gällande att brottet är grovt eftersom gärningsmännen visat synnerlig råhet.

3. Enligt 8 kap. 5 § BrB döms den som stjal genom våld mot person eller genom hot som innebär eller för den hotade framstår som trängande fara för rån till fängelse, lägst ett och högst sex år. Om ett brott som avses i 5 § är att anse som grovt ska enligt 6 § dömas för grovt rån till fängelse, lägst fyra och högst tio år. I andra stycket finns en uppräkningslista av vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Sålunda ska särskilt beaktas om våldet var livsfarligt eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller om han annars visat synnerlig råhet eller på ett hänsynslöst sätt utnyttjat den rånades skyddslösa eller utsatta ställning. Av ordalydelsen framgår att uppräkningslistan inte är uttömmande. Det ska således vid bedömningen av om brottet är grovt – liksom vid andra bestämmelser som har motsvarande uppräkningslistor, t.ex. grov misshandel, grov stöld och grovt bedrägeri – göras en helhetsbedömning av omständigheterna vid brottet (se NJA 1967 s. 93 och bl.a. NJA 2007 s. 973; jfr dock NJA 1999 s. 25).

4. HD har vid tolkningen av uttrycket synnerlig råhet varit restriktiv och har i ett antal avgöranden, ofta med hänvisning till den återhållsamhet som präglat såväl lagstiftningen som rättstillämpningen, funnit att gärningsmannen, trots att det varit fråga om allvarliga brott, inte visat någon sådan synnerlig råhet att brottet kunde bedömas som grovt rån (se bl.a. NJA 1999 s. 25 med hänvisningar).



5. Frågan om det brott I.A. och S.A.S. gjort sig skyldiga till är att anse som rån av normalgraden eller som grovt rån ska alltså prövas genom en allsidig bedömning av samtliga omständigheter. Härvid ska beaktas att händelsen inte avslutades med gaturånet utan att målsäganden därefter fördes bort under hot och hölls frihetsberövad i sin egen bostad under bortåt en timme, först under förnedrande och hotfulla former på toaletten och sedan genom att bunden till händer och fötter och med förbundna ögon och tilltäppt mun låsas in i garderoben. Vidare ska beaktas att rånet utfördes av tre personer vid och i målsägandens hem. Det var inte fråga om ett impulsstyrt händelseförlopp. Tvärtom utfördes rånet på ett metodiskt sätt och med likgiltighet för målsägandens situation. Ovissheten om det fortsatta händelseförloppet har varit särskilt skrämmande för målsäganden, vilket I.A. och S.A.S. insett. På grund av det anförda ska brottet rubriceras som grovt rån.

Även om jag godtar domstolarnas bevisvärdering kan jag konstatera att flera av de omständigheter som är täckta av uppsåt i detta fall är klart allvarligare än de som var för handen i NJA 2011 s. 89 och NJA 2011 s. 466. Jag kan därför inte instämna i domstolarnas bedömningar. Enligt min uppfattning är den misshandel JJ avsiktligt utsatt FM för synnerligen allvarlig och innefattar flera synnerligen försvårande, förnedrande och tortyrliknande moment.

JJ har under flera timmars tid utsatt den fysiskt underlägsna FM för upprepat och kraftigt våld mot huvud och kropp med knytnävar och tillhyggen vilket orsakat henne höggradig smärta och allvarliga skador. Han har avsiktligt hållt kokhett vatten på och kring hennes underliv, vilket orsakat henne synnerligen smärtsamma brännskador och därtill straffat henne med ytterligare slag när hon skrek ut sin smärta. Han har tagit upprepade strypgrepp och samtidigt uttalat dödshot, vilket orsakat FM andnöd och dödsångest. Han har slitit av och förstört hennes halsband och armband. Han har på ett förnedrande sätt ryckt av hennes lösögonfransar så att hennes egna ögonfransar också lossnat, vilket orsakat henne smärta. Han har, när FM låg försvarslös på golvet i en garderob, med full kraft slagit ett hyllplan till garderoben mot hennes underben samtidigt som han uttalade ”varför dör du aldrig” och därvid orsakat henne dödsångest, höggradig smärta och skada i form av fraktur på skenbenet. Våldet har upphört först när FM tappade medvetandet. När hon flera timmar senare vaknade upp kunde hon på grund av skadorna inte röra sig för att ta sig till toaletten, varför hon tvingades göra sina behov i sängen, vilket hon upplevde som väldigt förnedrande.

JJ har därefter under ca en veckas tid, med avsikt att undgå ansvar för sina handlingar och med full insikt i de svåra skador och smärtor han orsakat FM, aktivt hindrat FM från att komma under läkarbehandling, vilket orsakat henne synnerligt lidande, förvärrat hennes skador och därvid orsakat påtaglig risk för bestående men.

Enligt min uppfattning bör redan den i tiden utdragna misshandeln, som bl.a. orsakat FM allvarliga skador och synnerliga smärtor, anses som synnerligen grov. Till detta kommer JJs efterföljande agerande som inte kan anses annat än

synnerligen hänsynslöst. Det ska därvid framhållas att det var först när FM lyckades hitta en fungerande mobiltelefon när JJ tillfälligt lämnat lägenheten som hon kunde påkalla hjälp och därvid komma under sjukhusvård. Det är således min uppfattning att JJ ska dömas för synnerligen grov misshandel.

Vid straffvärdebedömningen ska beaktas att gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på FMs liv, hälsa och trygghet till person (29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken), att FM var fysiskt svagare och närstående till JJ, att den synnerligen grova misshandeln begicks i hennes hem där hon har rätt att känna sig trygg samt att några förmildrande omständigheter kring gärningen inte finns (29 kap. 2-3 §§ brottsbalken). Vidare ska beaktas att JJ även ska dömas för ringa narkotikabrott, misshandel i tre fall, varav i ett fall mot FM samt skadegörelse bestående i att han slagit sönder stora delar av inredningen i FMs hem och därvid i samband med den synnerligen grova misshandeln förstört hennes ärvda smycken när han slet dem av henne.

Det sammantagna straffvärdet av gärningarna kan inte anses understiga fängelse i fem år och sex månader.

Vid straffmätningen ska därutöver beaktas att JJ återfallit i våldsbrott, vilket inte kan beaktas genom förverkande av tidigare villkorligt medgiven frihet (29 kap. 4 § brottsbalken). Några billighetsskäl att beakta föreligger inte (29 kap. 5 § brottsbalken).

Enligt min uppfattning understiger straffmätningens värde inte fängelse i sex år. Någon annan påföljd än fängelse kan inte komma ifråga. Påföljden bör därför bestämmas till fängelse i sex år.

### **Prövningstillstånd**

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Utvecklingscentrum (UC) Göteborg, som inom Åklagarmyndigheten ansvarar för rättslig utveckling och metodutveckling när det gäller bl.a. våldsbrott och brott i nära relation, har i en framställning till riksåklagaren om att domen bör överklagas till Högsta domstolen uttalat bl.a. följande.

Rubriceringen synnerligen grov misshandel infördes 2010. Sedan dess har Högsta domstolen i två avgöranden behandlat frågan om gränsdragningen mellan grov och synnerligen grov misshandel (NJA 2011 s. 89 och NJA 2012 s. 45). Inte i något av dessa rättsfall har det varit fråga om en så omfattande våldsanvändning av tortyrliknande slag under ett så långvarigt förlopp som i det nu aktuella fallet mot en närstående i dennas eller dennes hem.

Det har nu förflutit flera år sedan domarna meddelades. Under den tiden har samhällets syn på våldsbrott och brott i nära relation skärpts. Exempelvis har lagstiftaren i ett flertal lagstiftningsärenden framhållit att det över en längre tid skett flera förändringar i samhället som inneburit att synen på allvarliga former av avsiktliga angrepp på enskildas fysiska integritet är strängare i dag än tidigare. Detta har lett till skärpta straff för allvarliga våldsbrott (se t.ex. prop. 2009/10:147 s. 10-11, prop. 2013/14:194 s. 13-18, prop. 2016/17:108 s. 26 och prop. 2018/19:138 s. 15-16).

En prövning av överklagandet skulle därför bidra till ytterligare behövliga klargöranden och preciseringar av rättsläget när det gäller gränsdragningen mellan grov misshandel och synnerligen grov misshandel.

Jag instämmer i UC Göteborgs uppfattning och vill för egen del anföra följande.

Som jag angett ovan kan NJA 2012 s. 45 inte anses vägledande när det gäller gränsdragningen mellan grov och synnerligen grov misshandel. När det gäller NJA 2011 s. 89 behövs ytterligare uttalanden om när, som i detta fall då en bestående skada inte täcks av gärningspersonens uppsåt, en misshandel ändå kan bedömas som synnerligen grov.

Det ska här också framhållas att gradindelning av brott och rubriceringen av misshandelsbrotten efter ny lagstiftning togs upp som särskilda prejudikatämnen i anteckningar från seminarium för de allmänna domstolarnas om Högsta domstolens prejudikatbildande verksamhet den 15 november 2017 (se anteckningarna s. 5).

Enligt min uppfattning är det således av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar mitt överklagande.

Omständigheterna kring gärningen är väl utredda och målet innefattar inte några bevisfrågor. Då JJ nöjdförklarade sig i tingsrätten har han påbörjat verkställigheten av det fängelsestraff som domstolarna bestämt. Målet i sig är således väl lämpat för en prövning i Högsta domstolen.

### **Bevisning m.m.**

Jag åberopar inte någon bevisning. Jag har dock för avsikt att sakframställningsvis åberopa uppspelning av förhöret med målsäganden samt rättsintyg och bilder över målsägandens skador.

Målet bör avgöras efter huvudförhandling till vilken JJ bör kallas att inställa sig personligen.

Förhandlingen kan förväntas ta en halv dag i anspråk.

Petra Lundh

My Hedström

Kopia till:  
Utvecklingscentrum Göteborg  
Åklagarkammaren i Skövde (AM-30762-19)  
Kammaråklagaren Ylva Lundgren